

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.072 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки Нікіфорової Т.І. на дисертацію
Войцещука Артура Андрійовича на тему «Втрата військового майна за
кримінальним правом України», подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності теми дисертації. Забезпечення обороноздатності України в умовах війни є надзвичайно важливим завданням. Належне озброєння війська, забезпечення іншими засобами ведення бою, а також обмундирування військовослужбовців є одним із чинників, що сприяють виконанню цього завдання. Неабиякого значення набуває правове регулювання та захист відносин власності щодо військового майна. Одним із аспектів такого регулювання є встановлення кримінальної відповідальності за втрату та зіпсування ввіреного особі військового майна (ст. 413 КК). Однак втрата чи зіпсування зброї, техніки або іншого майна часто відбувається не через порушення правил його зберігання, а за об'єктивних підстав (виконання бойового завдання, раптового ворожого удару тощо). Складність розмежування військової недбалості та обставин крайньої необхідності є ключовою проблемою застосування ст. 413 КК України в умовах збройного конфлікту. Усе викладене обумовлює актуальність обраної здобувачем теми.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертантом обґрунтовано вибір теми дослідження, правильно визначено об'єкт та предмет. Запропонована структура дисертації дала змогу проаналізувати усі аспекти кримінальної відповідальності за втрату або зіпсування ввірених для службового користування зброї, бойових припасів, засобів пересування, предметів технічного постачання або іншого військового майна внаслідок порушення правил їх зберігання.

Метою роботи автор визначив комплексне дослідження кримінальної відповідальності за втрату військового майна. Для досягнення поставленої мети визначено вісім завдань, які відповідають плану дослідження, повністю досягнуті в процесі написання дисертації, що відображено у зроблених висновках та пропозиціях.

В ході дослідження дисертантом використано загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальні методи.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, обумовлена тим, що здобувач ґрунтовно дослідив норми національного кримінального закону, якими встановлено відповідальність за втрату або зіпсування військового майна та суміжні злочини, нормативно-правові акти, до яких відсилає відповідна банкетна диспозиція, кримінальне законодавство зарубіжних держав, в якому встановлена відповідальність за подібні діяння, використав достатню кількість наукових джерел, значну емпіричну базу, а саме постанови Верховного Суду, вирoki місцевих судів.

Таким чином, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, отриманих Войцещуком А.А. у дисертаційному дослідженні, забезпечена завдяки використанню достатньої джерельної бази, матеріалів судової практики, правильному поєднанню методів наукового пошуку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових публікаціях.

Рецензована робота є комплексним науковим дослідженням теоретико-прикладних проблем та характеристики кримінальної відповідальності за втрату військового майна за кримінальним правом України.

У межах здійсненого дослідження отримано результати, що мають наукову новизну. Зокрема, слід відзначити авторське визначення об'єкта (с. 52) і предмета (с. 74) кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК, дослідження співвідношення понять «втрата» та «зіпсування» майна із суміжними поняттями «знищення» та «пошкодження», їх значення для відмежування вказаного правопорушення від суміжних кримінальних та адміністративних (с.с. 96-98). Розроблено правила відмежування втрати військового майна від суміжних правопорушень (с.с.140-156). Важливим для правозастосування є розроблений автором алгоритм встановлення того, чи втрата або зіпсування військового майна настала в результаті порушення конкретним суб'єктом правил його зберігання (с.99-102).

Потрібно також відзначити ґрунтований аналіз меж караності втрати або зіпсування військового майна на предмет відповідності розробленим правовою наукою правилам побудови кримінально-правових санкцій. Зроблено висновок про надмірну суворість покарання за вчинення таких діянь та безпідставне використання безальтернативних санкцій, запропоновано відповідні зміни до ст. 413 КК України (с.с. 161-172).

Важливе практичне значення мають розроблені здобувачем зміни до кримінального законодавства, які є науково обґрунтованими та заслуговують на увагу законодавця (с.с. 186-187).

Основні теоретичні положення, висновки і практичні результати, отримані в процесі роботи над дисертацією Войцещука А.А. опубліковано в трьох наукових статтях у фахових наукових виданнях України, двох працях за

результатами проведення науково-практичних заходів, а також двох тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що відповідає вимогам, передбаченим постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, у достатньому обсязі відображені в анотації до дисертації, зміст якої відповідає встановленим вимогам. Текст дисертації викладено у науковому стилі, літературною державною мовою.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності. Аналіз наукових положень, позицій інших науковців у дисертації містить посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації не виявлено.

Оформлення дисертації здійснене відповідно до вимог, передбачених наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40, і не викликає зауважень.

Попри позитивну оцінку дисертаційного дослідження, воно, як і будь-яка праця, не позбавлене певних недоліків, суперечливих або таких, що потребують додаткової аргументації, положень.

По-перше, автором не проаналізовано доцільність встановлення такого додаткового об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК як громадська безпека у випадку втрати зброї чи інших небезпечних предметів, якщо обставини вчиненого правопорушення свідчать, що такими предметами можуть заволодіти інші особи або через певний вплив на них шкода може бути заподіяна громадській безпеці.

По-друге, автором зазначено, що варто погодитися з підходом, застосованим в проєкті КК, а саме встановлення відповідальності за втрату чи псування майна незалежно від того, в результаті яких протиправних дій це сталося (с. 91), оскільки це дозволить суб'єктам правозастосування менше часу приділяти пошуку конкретних порушених правил зберігання майна, розпорошених по численних підзаконних нормативно-правових актах та інших нормативних документах. Проте диспозицію ч. 1 ст. 413 КК пропонує сформулювати через вказівку на правила поведінки з майном. Однак видається, що це ще більше розширює бланкетність диспозиції та не сприятиме досягненню вищезазначеної мети.

По-третє, під зіпсуванням майна автор пропонує розуміти приведення його до стану повної або часткової непридатності для вживання чи використання за призначенням, що повністю охоплюється наскрізними кримінально-правовими поняттями «знищення» та «пошкодження», які, як слушно стверджує автор, є більш зрозумілими для суб'єктів правозастосовної

діяльності. Тому суперечливою видається позиція автора щодо збереження терміну «зіпсування» в диспозиції ч. 1 ст. 413 КК.

По-четверте, загалом слушною видається позиція автора встановити відповідальність за діяння передбачені ст. 413 КК, якщо вони призвели до заподіяння шкоди у великих розмірах (с. 104). Проте така позиція видається дещо сумнівною, якщо мова йде про втрату зброї, адже вихід зброї із володіння особи, якій вона була ввірена, може призвести до заволодіння нею іншими особами, а це ставить під загрозу такий об'єкт кримінально-правової охорони, як громадська безпека. Видається можливим встановлення кримінальної відповідальності за факт втрати зброї та інших небезпечних предметів, а щодо іншого військового майна – у випадку, якщо втрата призвела до заподіяння шкоди у великих розмірах.

По-п'яте, запропоновані автором способи побудови санкцій, зокрема вказівка лише на вид покарання, якщо нижня і верхня межа відповідають передбаченим для цього виду покарання в Загальній частині КК, встановлення абсолютно визначеного строку покарання у виді арешту, вказівка лише на нижню межу покарання, якщо верхня відповідає встановленій межі в Загальній частині КК, є дискусійними з огляду на загальні правила побудови санкцій, використані в чинному КК, які забезпечують однаковий підхід та системність і структурованість кримінального закону. Вказані способи можна визнати доцільними та обґрунтованими, проте такі виключення із загального підходу порушують правила законодавчої техніки. Пропонуючи зміни до чинного КК, потрібно дотримуватися тих загальних засад, на яких він був побудований при його розробленні.

Висловлені зауваження мають дискусійний або рекомендаційний характер та жодним чином не применшують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновки:

1. Дисертація Войцещука Артура Андрійовича на тему «Втрата військового майна за кримінальним правом України», є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини кримінального права та правозастосовної практики.

2. Дисертація Войцещука А.А. виконана і оформлена відповідно до вимог, передбачених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Здобувач Войцещук Артур Андрійович за умови успішного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка

**доцентка кафедри кримінального
права та процесу Хмельницького
університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидатка юридичних наук, доцентка**

Тетяна НІКІФОРОВА